

81 İLDE KÜLTÜR ve ŞEHİR

KASTAMONU

T.C. KASTAMONU VALİLİĞİ

Bu Eser
Kastamonu Valiliği Neşriyatıdır.

1. Baskı **Temmuz 2018** İstanbul

Editör:

Kültür Konseyi adına **Dr. Metin Eriş**

Redaksiyon:

Tülay Berberoğlu

Grafik Tasarım:

Enes Teslim

*Esere yazıları ve gönderdikleri fotoğraflarla
katkıda bulunanlar:*

- Kastamonu İlinin Coğrafi Özellikleri / Prof. Dr. Bilgin Ünal İbret.*
Kastamonu İli Biyo Çeşitliliği "Flora ve Fauna" / Yrd. Doç. Dr. Kerim Güney ve Doç. Dr. Barış Bani.
Kastamonu'nun Tarihçesi ve Antik Çağ / Arkeolog Murat Karasalihoğlu.
Kastamonu'da Selçuklular, Beylikler ve Osmanlı Dönemi / Prof. Dr. Cevdet Yakupoğlu.
Millî Mücadele'de Kastamonu / Yrd. Doç. Dr. Ercan Çelebi.
Kastamonu'nun Tarihî Dokusu ve Mimari Mirası / Prof. Dr. Kutgün Eyüpgiller.
Kültür Damarlarındaki Türk Dünyası İnsanlık Mirası Olarak Kastamonu / Dr. Muharrem Avcı.
Bilim Dünyası ve İlim Adamlarıyla Kastamonu / Prof. Dr. Yavuz Unat.
Nüfus Yapısıyla Kastamonu / Prof. Dr. Bilgin Ünal İbret.
Kastamonu'nun Sosyolojik Yapısı ve İnanç Dünyası / Doç. Dr. Burhan Baltacı ve Yrd. Doç. Dr. Recep Özdirek.
Kastamonu Ekonomisi / Doç. Dr. Serkan Dilek.
Kastamonu'da Yaşayan ve Kaybolan Zanaatlar / Dr. Muharrem Avcı.
Efsaneleri, Masalları ve Halk Hikâyeleri İle Kastamonu / Yrd. Doç. Dr. Gülten Küçükbasmacı.
Kastamonu'da Giyim / Kastamonu Yöresinde Halk Oyunları / Kastamonu Mutfağı / Ata Erdoğan.
Kastamonu'lu Fikir Adamları, Edipler ve Musikîşinaslar / Ata Çatıkkaş.
Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı / Prof. Dr. Eyüp Akman.
Kastamonu'da Güzel San'atlar / Arş. Gör. Ayfer Keçeci.
Kastamonu'da Resim Sanatı / Prof. Dr. Meliha Yılmaz.
Kültür Hayatına Yön Veren Kurumlar: Kastamonu Müzeleri / Arkeolog Murat Karasalihoğlu.
Kastamonu'da Kütüphane ve Kütüphane Kültürü / Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu.
Geçmişten Günümüze Kastamonu Basın Hayatı / Prof. Dr. Mehmet Serhat Yılmaz.
Kastamonu'da Spor / Emrah Avcı

*Fotoğraflar bizzat yazarlar tarafından gönderildiği gibi
İl Kültür Müdürlüğü arşivinden de yararlanılmıştır.*

ISBN : 987-605-149-955-0

Baskı ve Cilt: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

Tüm Hakları Kastamonu Valiliği'ne Aittir

Âşıklık Geleneği

Geleneğin tarihi İslâmiyetten önceki dönemlere kadar çıkmaktadır. Eski Türk hükümdarları yanlarında veya çadırlarında ozan adı verilen ve kopuz çalan bir takım kimseleri bulundurlardı. Batı seyahatnâmelerinden anladığımızı göre, daha V. yüzyılda Büyük Hun İmparatoru Atilla'nın çadırında kopuz çalan kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler, eski kahramanlık destanlarını, başta hükümdar olmak üzere etrafında bulunan askerler ve halka anlatarak/söyleyerek onlara mânevî bir güç ve moral veriyorlardı. Bu ozanların çaldıkları, söyledikleri sözler, gençlere “bakın atalarımız, zamanında neler yapmış, ne büyük zaferler kazanmış, biz neden şimdi yapamayalım” şeklinde bir ilham ve haz veriyordu.

Erzurumlu Emrah'ı Sembolize Eden Resim

Ozan adı İslâmiyetin kabulünden sonra, XV.yüzyılda âşık adını alırken, kopuz yerine de saz kullanılmaya başlanmıştır. Bu değişiklik sadece isimlerde olmuştur. Âşıklar ellerinde sazlarıyla diyar diyar dolaşmış, yine eskisi gibi halkı aydınlatmış, onların sorunlarını sazlarıyla sözleriyle dile getirmişlerdir. Bu tür âşıklar, tahsil görmemiş, bir usta âşığın yanında yetişerek saz çalmayı ve şiir söylemeyi öğrenmişlerdir. Şiirlerini geleneksel ölçümüz olan hece ölçüsüyle söylemişlerdir. Bunlardan bazıları rüyalarında bir pîrin ya da Hızırın kendilerine sunduğu “bâde” adı verilen içkiyi içtikten sonra “Hakk âşığı” olmuşlardır. Hakk âşığı demek, sazı en iyi şekilde çalmak, şiirlerini en iyi şekilde söyleyebilmek ve bu konuda hiç kimseye yenilmemek demektir. Bu tür âşıklar bütün atışmalarda birinci gelirler, gaipten haber vererek halk arasında üstün tutulur, hazırlıksız (irticalen) şiir söyler, halk hikâyesi oluşturur veya anlatabilirler. *On dokuzuncu yüzyıldan*

İtibaren usta âşıklar yetiştirdikleri çıraklarla birer mektep, kol oluşturmuşlardır. Bu kollar Emrah kolu, Şenlik kolu, Sümmânî kolu, Dertli kolu vb. adlar alır.

Türk edebiyatında usta âşıkların görülmeye başlandığı yüzyıl XVI. yüzyıldır. Bu yüzyılda Pir Sultan Abdal, Âşık Köroğlu, Âşık Armutlu, Gedâ Muslu gibi şahsiyetler yetişmiştir. Türk âşık edebiyatının zirve yaptığı yüzyıl ise XVII. yüzyıldır. Bu asırda Çukurovalı Karacaoğlan, Gevherî, Âşık Ömer, Âşık Kerem, Âşık Garip, Kayıkçı Kul Mustafa, Ercişli Emrah gibi dev şahsiyetler ömür sürmüştür. Bunlardan Kerem, Âşık Garip ve Ercişli Emrah bâdeli âşık olarak kabul edilir. XVIII. yüzyıl, âşık sayısı ve kalitesi bakımından biraz sönük geçmiştir. Bu çağda Levnî, Bursalı Halil, Âşık Bağdadî gibi kişileri görürüz.

Âşık edebiyatının yeniden zirveye çıktığı yüzyıl XIX. asırdır. İki yüzyıl öncesine nazaran bu devirde, âşıkların hem sayısında hem de kalitesinde bir artış söz konusudur. Bu âşıklardan bâdeli olanları şöyle sıralayabiliriz: Bayburtlu Celâlî, Sümmânî, Çıldırlı Âşık Şenlik, Develili Seyrânî, Sivashlı Ruhsâtî, Bolulu Dertli, Zülâlî. Bâde içip içmedikleri hakkında bilgi sahibi olmadığımız bu yüzyılın diğer büyük âşıkları da şunlardır: Konyalı Şem’î, Dadaloğlu, Bayburtlu Zihnî, Zileli Ceyhûnî, Tokatlı Gedâyî, Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nûrî.

Bir önceki yüzyıl kadar olmasa da XX. yüzyılda da kuvvetli âşıklar yetişmiştir. Bunlardan belli başlıları şunlardır: Erzurum Bardızlı Âşık Nihânî, Âşık Veysel, Posoflu Zülâlî, Posoflu Müdâmî, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Feymânî, Âşık Reyhânî, Mevlüt İhsânî, Ardanuçlu Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık Efkârî, Âşık Hicrânî, Âşık Davut Sularî, Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş vb.

Kastamonu'da Âşıklık Geleneği, Âşıklar ve Halk Şâirleri

Kastamonu'da âşık edebiyatı XIX. yüzyılda en canlı ve parlak dönemini geçirmiştir. Bu yüzyılda Kastamonu bir merkez, bir uğrak yeri konumundaydı. İhsan Ozanoğlu'nun tabiriyle “âşıklar kâbesi”ydi. O zamanlar Kastamonu'ya bağlı olan Çankırı Yapraklı'da her yıl, panayır adı verilen ve günlerce süren büyük bir pazar kurulur ve bu pazara alışveriş için civar yerlerden pek çok kişi katılırdı. Bu panayıra şüphesiz pek çok âşık da katılmıştır. Bir festival havası içinde geçen panayırda âşıkların deyişleri, hikâyeleri ilgiyle dinlenirdi. Çankırı Panayırına gelen âşıklar muhakkak Kastamonu'ya uğramışlardır. Buraya uğrayıp da burada uzun süre yaşayan âşıklar da vardır. Kastamonu'da kalan bu âşıklar, yörede âşıklık sanatına meraklı gençleri yetiştirmişler, bunlara yol göstermişlerdir. Aşağıda, bu âşıklar hakkında kısaca durulacaktır.

Erzurumlu Emrah ve Emrah Kolu

Erzurumlu Emrah XVIII. yüzyılın sonunda Erzurum'un Tanbura köyünde doğmuş 1861 yılında Tokat'ın Niksar ilçesinde vefât etmiştir. Daha gençlik yıllarında memleketini terk etmiş, sazı omuzunda pek çok vilâyeti dolaşmıştır. Bu dolaştığı ve yaşadığı yerlerden biri de Kastamonu'dur. Emrah 1843 yılında Kastamonu'dadır. Burada uzun

süre kalmış, zaman zaman Çankırı Yapraklı panayırına katılmıştır. Hatta Ilgazlı bir ailenin kızıyla evlendiği de rivâyetler arasındadır. Kastamonu için Erzurumlu Emrah'ın önemi, burada bulunduğu süre içerisinde, buranın âşıklarına yol göstermesi, onlara ustalık etmesindedir. Emrah'a çırak olan, Emrah koluna mensup Kastamonulu âşıklar Meydânî ve Kemâlî'dir.

Âşık Meydânî

Kastamonulu Meydânî, 1815-1897 yılları arasında yaşamıştır. Asıl adı Hüseyin'dir. Medrese eğitimi almıştır. Erzurumlu Emrah'a çıraklık etmiştir. Ünü saraya kadar ulaşmış ve Sultan Abdülaziz'in takdirine mazhar olarak "Saray Meydan Şâiri" olmuştur. Şiirlerinden bir örnek.

Ezel bilmez idim cihân içinde
Ne müşkül dert imiş gerçek ayrılık.
Gözüm kan yaş döker giryân içinde
Vermesin kimseye felek ayrılık.

Perişan halimi edemem taktır
Bu dâm-ı gurbette kalmışım esir
Dest-i cevri ile eyledi âhir
Dûd-ı âhım arşa direk ayrılık.

Meydânî rûz u şeb firkatte iken
Künc-i gamda derd ü mihnette iken
Ben gurbet ellerde hasrette iken
Gerek ölüm olmuş, gerek ayrılık

Âşık Kemâlî

Asıl adı Mustafa'dır. 1821-1892 yılları arasında ömür sürmüş olup Erzurumlu Emrah'a çıraklık yapmıştır. Mahlasını Erzurumlu Emrah'ın verdiği söylenmektedir. Abdülaziz'in sünnet düğününe katılan 300 âşık arasına katılır ve sarayda 18 gün kalır. Hem Divan hem de halk şiiri tarzında başarılı şiirleri vardır. Şiirlerinden bir örnek.

Dedim dilber niçin eylersin cefâ
Dedi güzellerde eski âdettir
Dedim gayrilere edersin vefâ
Dedi mutlak, âşıklara nisbettir.

Dedim benim ile eylesen ülfet
Dedi sim ü zersin olmaz muhabbet
Dedim malım canım senin ey âfet
Dedi inanmazam kuru sohbettir

Dedim *Kemâli*'yi ağlatma yârim
Dedi âşığı ağlatmak kârım
Dedim kalmadı hiç sabra kararım
Dedi sabrın sonu istirahatıdır

Âşık Fevzi

Asıl adı Hasan'dır. 1857 yılında doğmuş 1917 yılında vefat etmiştir. İyi bir tahsil görmüştür. Önce Sinoplu Yesârî Baba'ya daha sonra Âşık Kemâlî'ye çırak olmuştur. Hem aruzlu hem de heceli şiirleri vardır.

Âşık Hasan

Âşık Kemâlî'nin oğludur. Hayatı ve eserleri hakkında yeterli bilgi sahibi değiliz. 1935 yılında 70 yaşında öldüğü bilinmektedir. Buna göre 1865 yılında doğduğu kabul edilebilir. Âşık Fevzi'ye çıraklık ettiği sanılmaktadır.

İhsan Ozanoğlu

15 Nisan 1907 yılında doğmuş 13 Şubat 1981'de vefat etmiştir. İyi bir tahsil görmüştür. Uzun süre öğretmenlik yapmıştır. Daha çocukluğunda şiirler yazmaya ve söylemeye başlamıştır. Bu alanda hocası Âşık Hasan'dır. Ozanoğlu, üstadından âşıklık sanatının bütün inceliklerini öğrenir. İyi bir tahsil görmesinden dolayı aruzlu şiirler de yazmış ve bu şiirlerde başarılı olmuştur. Vefatıyla Kastamonu'da âşıklık geleneği sona ermiştir. Ozanoğlu'nun Kastamonu folkloru, tarihi ve edebiyatıyla ilgili pek çok eseri vardır. Şiirlerinden bir örnek.

Sazım

Deli bir bülbülün yine bu gece
Dizimde inleyen, ağlayan sazım!
Göğsünde mızrabın yeli estikçe
Coşkun sular gibi çağlayan sazım!

Öksüz bir kuş gibi titrer kanadın
Kanlı bir sızıdır zârın, feryâdın
Saz değil hasta bir gönüldür adın
Çaldıkça kalbimi dağılayan sazım!

Senden aldı *Ozan* bunca varını
Aşkım sende buldu lâle-zârını
Gel ağlayalım, gel bırak yarını
Hey beni teline bağlayan sazım!

Dertli Kolu

Kastamonulu âşıkların, tesiri altında kaldığı diğer bir âşık da Bolulu Dertli ve onun çıraklarıdır. Dertli, 1772 yılında, Bolu Gerede'nin Şahnalar köyünde doğmuştur. 1848 yılında ölmüştür. Dertli'nin Kastamonu'ya gelip gelmediğini bilmiyoruz. Fakat Yapraklı panayırlarına katıldığını tahmin edebiliriz. Dertli, çırak olarak Geredeli Figânî'yi yetiştirmiştir. Geredeli Figânî de Ilgazlı Nâîlî'yi yetiştirmiştir. Kastamonulu âşıklardan Yorgansız Hakkı Çavuş da Nâîlî'nin çırağıdır.

Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş

Asıl adı Hakkı Halil Bayraktar'dır. 1898 yılında Kastamonu'da dünyaya gelmiştir. 1964 yılında vefat etmiştir. Ilgazlı Nâîlî'ye çırak olarak sanatını kuvvetlendirmiştir. Hem aruzlu hem de heceli şiirlerde başarılı olmuştur. Şiirlerinden bir örnek.

Bekledim yolunu hep leyl ü nehâr
Bakmadı yüzüme bildi de geçti
Bilmem ki o yârin fikrinde ne var
Tebessüm eyledi güldü de geçti

Aşk ile hâlimiz yamandır yaman
Kırpığı ok olmuş kaşları kemân
Mest oldum görünce yâri bir zaman
İyi rûyâ gibi geldi de geçti

Görölmüş değıldir öyle dil-rübâ
Aşk u muhabbeti başımda belâ
Çekmeyen ne bilir aşk ile sevdâ
Hakkı hakikati buldu da geçti.

Diğer Kastamonulu Âşık ve Halk Şairleri

Mümin Meydânî: Âşık Meydânî'nin torunudur. 1898 yılında Kastamonu'da doğmuştur. 1953 yılında vefat etmiştir. Aslen Araç'lıdır. Uzun süre kahvehanelerde çalışarak geçimini sağlamıştır.

Âşık Zikrî: Yorgansız Hakkı Çavuş'un anne tarafından dedesidir. XIX. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. İhsangâzi'nin İsalara köyünde yaşamıştır.

Çeşmî: Hayatı hakkında pek bilgi yoktur. XIX. asrın sonu ile XX. asır başında yaşamıştır. Sefil bir hayat sürmüştür. Fuzûlî'nin bir beytinden ilham olunarak Çeşmî mahlasını almıştır.

Meftûnî: Asıl adı Ahmet'tir. Ahmet Palabıyık lâkabıyla da anılmıştır. XIX. asrın

Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş

başlarında yaşadığı tahmin edilmektedir. Yirmi kıtalık “Yaş Destanı” ve on üç kıtalık “Kastamonu Destanı” meşhurdur.

Mestî: Tosyalı’dır. Asıl adı Mâhir’dir. XIX. asrın ikinci yarısı ile XX. asrın ilk yarısında yaşamıştır. Saz ve kanun çalar, ney üfler. Anadolu’da 17 yıl dolaşmış, tasavvufa merak salarak bazı tarikatlara dahil olmuştur.

Lütfî: 1806 yılında Kastamonu’da doğmuştur. 1881 yılında yine burada vefat etmiştir. Uzun süre İstanbul’da kalarak bilgisini ilerletmiştir. 600 sayfaya yakın şiir yazdığı söylenir. Şiirleri aruz ve hece ölçüsüyledir. Heceli şiirlerinde bile dili ağırdır.

Ahmet Rıza Boşdurmaz (1876 - 1947): Nüfus kaydına göre adı Ahmet Ziya’dır. Ahmet Ziya, Hicri 1292 senesinde (Milâdi 1876) Kastamonu’nun Abdül-Cebbar mahallesinde doğmuştur. Babası Uzun Mustafa oğullarından Mehmet Ata Efendi annesi Hacer Hanımdır. İlk tahsilini Kastamonu’da tamamladıktan sonra Nasrullah Medresesi müderrisi Hafız Ahmet Lütfî Efendi’nin derslerine devam etmiş, icâzetnamesini aldıktan sonra Kastamonu nafiasına (bayındırlık işleri) girmiştir. Bir süre yollarda çavuşluk, ambar memurluğu ve kâtiplik yapmıştır. Daha sonra İstanbul’a giderek Nafia Nezaretince (Bayındırlık Bakanlığı) yapılan sınavı kazanmış ve Kosova Vilâyeti Nafia Kondüktörlüğüne tayin edilmiştir. Emekli olduğu 1934 yılından birkaç sene önce, memleketi Kastamonu’ya gelmiş ve hizmetlerini burada sürdürmüştür. "**Türk Atasözü**" adlı kitabı yanında aruz ve hece ölçüsüyle şiirleri vardır. Şiirleri genellikle Kastamonu yerel gazetesinde yayınlanmıştır.

Kastamonulu halk şâirlerine şunları da ilave edebiliriz: Rahmî, Mehmet Nâbî, Celâlî, Fenâî, Dadaylı Kör Kasan, Karakadıoğlu Rıfât, Fuâdî, Behçetî, Medhî.

Kastamonu Âşık Fasılları ve Musiki

Türk milleti için musiki/müzik çok önemlidir. Daha doğar doğmaz gözlerimizi ninniyle açarız. Ölünce de ağıtlarla gömülürüz. Doğum ile ölüm arasında geçen hayatımızın pek çok döneminde müzik ön plandadır. Böylesine müzik ile iç içe olan bir milletin müzisyenlerinin sayısının çok olması normaldir. Âşık adı verdiğimiz sanatçıların sanatlarını icra ederken bir takım uymaları gereken kurallar vardır. Biz buna gelenek diyoruz. Âşıklık geleneği ile ilgili bu kural ve usuller yöreden yöreye değişmektedir. Kastamonu bölgesinde bir âşık faslının hangi usullerle olduğunu İhsan Ozanoğlu’nun *Âşık Edebiyatı* adlı kitabından aktaralım.

"Usta kabul edilen âşık başa geçtikten sonra diğer âşıklar kıdemlerine göre sıralanırlar. Sazlarına teker teker düzen verirler. Akort işlemi bittikten ve peygamber ve tarikat büyüklerini hayırla andıktan sonra herhangi bir makamda (Hüseynî, Hicaz vb.) bir taksim yapılır. Taksim esnasında beşer beyitlik iki gazel okunur. Taksim bittikten sonra pişreve geçilir. Pişreveden sonra divan okunur. Daha sonra aruz vezinli semâî

okunur. Semâileri **kalenderiler** takip eder. Kalenderilerin ardından **müstezat** çalınır. Bundan sonra **medhiye** ve **satrançlar** gelir. Böylelikle faslın klâsik /birinci bölümü sona erer.

İkinci bölüm 11 heceli bir **koşma** ile başlar. Koşmalara da Kerem, Garip, Köroğlu gibi isimler verilmektedir. Bu isimler koşmanın konusu ve havası ile ilgilidir. Koşmaları bozlaklar takip eder. Bunlar vezin ve şekil itibarıyla koşmaların aynısıdır. Bu koşmalardan sonra 8 heceli **semâi** okunur. Semâinin arkasından **mânî** okunur. Mânilerden sonra **destan** veya tekerleme söylenir. Bunların 12 kıtadan aşağı olmaması şarttır. Bu destanların her bendi karşılıklı söylenir. Bazen bunun yerine atışma veya taşlamalar da yapılabilir. Böylelikle fasıl, üstat âşığın duası ile sona erer."

Bu tür fasıllardan başka, imtihan mahiyetinde olan fasıllar da vardır. Yukarıda bahsettiğimiz her bölümde âşıklar birbirleriyle yarışabilir. Sadece faslın bir bölümünü kaybetmek yarışmayı kaybetmeye yetmez. Faslın sonuna kadar beklenir ve fasıl, bütün olarak değerlendirilerek karar verilir. Âşıklar berabere kalırlarsa askı asılır. Askıdaki muammayı çözen âşık, yarışmayı kazanır. Söz ile musiki, âşık tarzında birbirinden ayrılmaz. Söze musiki ilave edilerek bir bütün oluşur. Dolayısıyla sözünü ettiğimiz âşık tarzı tür ve şekilleri belli bir makâm veya havayla çalınıp söylenir.

Bunun dışında Halk Şairlerinin derinliği olan atışmaları da vardır. İşte onlardan iki örnek:

İlgazlı Nâîli ile Yorgansız Hakkı'nın Atışması

Nâîli

Bana bir kahve yap hem tatlı olsun
Düşürme içine sinek Hakkıyâ
Var ise bu evde hem sütlü olsun
Sağdın ise eğer inek Hakkıyâ

Yorgansız

İneyim bakayım damdan aşağı
Boşanmadan bağdan köpek Nâîli
Verdi mi yemini evin uşağı
Yedi mi acaba eşek Nâîli

Nâîli

Beş nokta üç harfe yakın gel yakın
Elif, dal, be göğsüne takın
Laklakla gününü geçirme sakın
Hayatın boyunca leylek Hakkıyâ.

Yorgansız

Geldi mi bakıver saat yediye
Yedide gelirim dedi Atiye
Ev sahibi verdi birer hediye
Sana koyun, bana ördek Nâîlî.

Nâîlî

Hele doldur bir de bâde içelim
Dünya gaylesini atıp geçelim
Şöyle bir uygunca urba biçelim
Biz çalalım oynasa köçek Hakkıyâ

Yorgansız

Oynasa hoş olur köçek üstâdım
Köçeği oynatmak benim mu'tâdım
Tarik-i aşk içre ben de Ferhâd'ım
Varlık dağlarımı delek Nâîlî.

Nâîlî

İçelim bâdeyi çekelim demi
Def edip kederi mihneti gamı
Nâîlî azıya almakta gemi
Yolcu yolundadır gidek Hakkıyâ

Yorgansız

Hakkı ezkâr eder dilimiz bizim
Kimseler fehm etmez hâlimiz bizim
Çetindir çaprâşık yolumuz bizim
Hakkın takdirini görek Nâîlî

İhsan Ozanoğlu-Âşık Veysel Atışması

Âşık Veysel 1944 yılında Gölköy Enstitüsü'nde saz dersleri vermektedir. O yıllarda İhsan Ozanoğlu da bir erkek öğrenci yurdunda müdürlük yapmaktadır. Araçlı şâir ve yazar olan Fazıl Bayraktar da o yurttadır. Âşık Veysel ile İhsan Ozanoğlu bir gün Kastamonu Halkevinde karşı karşıya gelirler. Bu karşılaşmayı dinleyen ve not alan Lise son sınıf öğrencisi Fazıl Bayraktar'dır. Atışmaların nasıl başladığını ve âşıkların birbirlerine neler söylediklerini Fazıl Bayraktar'dan dinleyelim:

“ Ozanoğlu atışma başlamadan Veysel'e sordu.

-Âşık ne dersin, atışmayı Divan ayağı ile yapalım mı?

-Yok, dedi Veysel, ben Divan usulü şiir söyleyemem.

Ustalardan biri “ayak” verdi, başladılar atışmaya. Ozanoğlu çok rahat görünüyor, Veysel cevap vermekte zorlanıyordu.

Aldı Ozanoğlu

Hoş geldin Sivas’tan âşıklar başı
Keşke kör olmayıp olsaydın şaşı
Ben bir mücevherim, sen çakıl taşı
Altınla tartılır pulumuz bizim

Veysel’in refakatçisi, Ozanoğlu’nun tarifini yapmış olmalı ki Veysel, Ozanoğlu’nu şöyle tiye aldı:

Oramla buramla ne uğraşırın
Gözlüklerin kalın, işlemez kurşun
Boyun olsa olsa üç buçuk arşın
Seni uçurmasın yelimiz bizim.

Ozanoğlu’nun boyu kısa, gözleri de ileri derecede miyoptu. Kalın çerçeveli gözlük kullanırdı.

Ozanoğlu cevap veriyor

Gündüzden kaçır, hep siner geceye
Divan’dan anlamaz, kaçır heceye
Değil sana, gücüm yeter niceye
Hikmetle yüklüdür dilimiz bizim.

Âşık Veysel görelim ne dedi

Âmâ diye hâkir görme arkadaş
Şerefime leke sürme arkadaş
Dergâha gusülsüz girme arkadaş
Yıkanıp şarlanmış halımız bizim.

İhsan Ozanoğlu

Ozanoğlu, kendini methederek, Veysel’i küçümseme edasıyla şöyle söylüyor:

Sen çırak, ben usta itişmek olmaz
Dengim değilsin ki atışmak olmaz
Yolcusun, garipten sataşmak olmaz
Acizlere kalkmaz elimiz bizim.

Veysel cevap veriyor

Ustayı, çırağı erbabına sor
Eğri söze doğru cevap vermek zor

Gönül bu diyardan ayrıl git diyor
Mecnûn'a dar geldi çölümüz bizim.

Veysel, alınganlığının sezildiği bu kıtada, kendini Mecnun'a, Kastamonu'yu çöle benzetiyor. Atışma, âşıkların "Tapşırma" dediğimiz son kıta söylemleriyle son bulur. Bu son kıtada âşıklar barışır, birbirleri için övgülü, gönül alıcı şeyler söylerler.

Ozanoğlu görelim ne demiş

Ozanoğlu der ki adım şanlıdır
Her bir âzam sapasağlam canlıdır
Dilim keskin amma barış yanlıdır
Dostluğa uzanır yolumuz bizim

Veysel, görelim nasıl tapşırma

Veysel'im uzatma bitir sözünü
Her zaman söylerim sözün özünü
Dost taş attı, kör eyledi gözünü
Yüz ozana bedel ölümüz bizim."

Kastamonu Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

- Akman, Eyüp (2011). Kastamonu Kaynaklarında Erzurumlu Emrah, Ankara
- Artun, Erman (2011). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Adana
- Bayraktar, Fazıl (2017). “İhsan Ozanoğlu İle Âşık Veysel Atışması”, Araç Haber Gazetesi, 21 Aralık 2017, Sayı 692
- Boşdurmaz, Ahmet Rıza, Türk Atalar Sözü, Çankırı, 1933
- Çelenligil, M.Nasih. “Rıza Boşdurmaz’ın Ölümü Üzerine”, Doğrusöz Gazetesi, Kastamonu, 3 Ocak 1948
- Dizdaroğlu, Hikmet(1969). Halk Şiirinde Türler, Ankara TDK yayını.
- Eski, Mustafa(1975).Kastamonu Halk Şairi Âşık Yorgansız Hakkı Bayraktar, Ankara
- Günay, Umay(2015). Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği Ve Rüya Motifi, Ankara
- İvgin, Hayrettin, Sabri Koz(2017).Geredeli Âşık Figâni Hayatı-Sanatı-Şiirleri, Ankara, Bolu Valiliği Yayınları
- Köprülü, Fuat (2004).Saz Şâirleri I-V, Ankara
- Ozanoğlu, İhsan (2017). Kastamonu Destanı (Şiirlerle Kastamonu), Kastamonu
- Ozanoğlu, İhsan (1959).Kastamonu’nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar Kastamonu, Doğrusöz Mat.
- Ozanoğlu, İhsan (1960).Kastamonu’nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar(Meydânf), Kastamonu, Doğrusöz Mat.
- Ozanoğlu, İhsan (1958).Kastamonu’nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar(Andelibî), Kastamonu, Doğrusöz Mat.
- Ozanoğlu, İhsan (1952). Sazımın Tellerinden, Kastamonu Kral Mat.
- Ozanoğlu, İhsan (1940)Âşık Edebiyatı Medhal. Kastamonu, Şenkıral Mat.
- Şenel, Süleyman (2007).Kastamonu’da Âşık Fasılları I,II, Kastamonu Valiliği Yayını
- Şenel, Süleyman (1995). “Kastamonu Halk Şairleri Üzerine”, Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi
- Şenel, Süleyman (1997).Kastamonulu Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş, İstanbul.
- Tan, Nail (1985). “Kastamonu Halk Şairleri”, I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, 7-9 Mayıs 1985 Eskişehir, (Ayrı Basım İstanbul Dilek Mat.)
- Yaman, Tâlat Mümtaz (1935).Kastamonulu Âşık Kemâli Hayatı ve Eserleri, Kastamonu, Vilayet Mat.
-